

Hvordan udvikles lærerens fagpersonlige identitet i samfunds-fag?

NEROMIE FERNANDO

Abstract

I denne artikel vil jeg på baggrund af mit udviklingsprojekt om udviklingen af lærerens udtryk og nærvær i klasserummet sætte fokus på lærerstuderendes udvikling af den professionelle identitet og autoritet i den pædagogiske praksis. Udviklingsprojektet er gennemført i et kollegialt samarbejde og i samarbejde med de lærerstuderende i samfunds-fag og matematik ved VIA University College, Læreruddannelsen i Nørre Nissum & Holstebro. På baggrund af udviklingsprojektet belyses, hvordan lærerstuderende kan udvikle den fagpersonlige identitet i samfunds-fag i tilknytning til læreruddannelsesreformen for 2023. De lærerstuderende i samfunds-fag har i forlængelse af deres praktikperiode, udviklet et begrebs-sæt bestående af tre begrebspar, som handler om lærerens udtryk, lærerens nærvær og stemninger i klasserummet. Begrebs-sættet indeholder et handlingsorienteret begrebsgrundlag, sådan så de lærerstuderende i forbindelse med deres praktikperiode har udviklet et sprog for, hvordan de med udgangspunkt i de tre begrebspar kan udvikle deres fagpersonlige identitet i samfunds-fag, i forlængelse af det fagpersonlige progressionsspor i læreruddannelsen. Der eksisterer begrænset litteratur om, hvordan den fagpersonlige identitet udvikles blandt lærerstuderende i samfunds-fag i Danmark eller andre europæiske lande. Derfor præsenterede jeg udviklingsprojektet til den internationale konference for samfunds-fagsdidaktik, NOKSA 2024, hvor vi bl.a. diskuterede dette, som både en almen- og fagdidaktisk problemstilling.

Nye tilgange i samfundsfagsdidaktikken: fagpersonlig identitet i samfundsfag

Hvordan kan lærerens udtryk og nærvær, som f.eks. kropssprog, de kommunikative evner og den omsorgsetiske relation have indflydelse på udviklingen af den fagpersonlige identitet i samfundsfag?

Projektets undersøgelsesspørgsmål er ikke kun et spørgsmål, der bør undersøges ud fra almindeligdidaktiske kriterier, men for læreruddannere og de lærerstuderende i samfundsfag er dette et aktuelt og nødvendigt fagdidaktisk spørgsmål at undersøge og diskutere i forlængelse af den nye politiske aftale om en ny læreruddannelsesreform for læreruddannelsen på professionshøjskolerne i Danmark (Uddannelses- og Forskningsministeriet 2024). I sammenhæng med læreruddannelsesreformen for 2023 blev der ved læreruddannelsen ved VIA University College et øget fokus på progression og sammenhæng i uddannelsen. Det skyldes bl.a., at der i fagene indgår mere integreret praktik på de fire studieår, og samtidig er der et ønske om at skabe en bedre sammenhæng imellem teori og praksis. Der skal derfor være tværgående koblinger mellem undervisningsfagene, de studerendes praktik og grundfagligheden. Grundfagligheden består bl.a. af specialpædagogik, inklusion, pædagogisk psykologi samt livsoplysning. Grundfagligheden udvikler de lærerstuderendes kompetencer til at arbejde med elevernes udvikling, læring og dannelse.

Ved læreruddannelsen ved VIA University College består uddannelsen af tre progressionsspor, hvor det fagpersonlige progressionsspor er centralt for, at de lærerstuderende kan udvikle deres fagpersonlige identitet i udviklingen af den professionelle autoritet med relation til lærerprofessionens praksis i grundskolen. Det er dette progressionsspor, jeg på baggrund af udviklingsprojektet vil sætte fokus på. Når man ser nærmere på den eksisterende litteratur om samfundsfagsdidaktik i de nordiske lande, så handler meget af det om, hvordan vi som læreruddannere uddanner de lærerstuderende i samfundsfag i et dobbeltdidaktisk perspektiv med fokus på udviklingen af den kategoriale dannelse i samfundsfag og på udviklingen af elevernes kompetencer, vidensgrundlag og kritisk tænkning som aktiv samfundsborger i et demokratisk samfund. Der eksisterer derimod begrænset viden og litteratur om, hvordan vi som læreruddannere udvikler de lærerstuderendes fagpersonlige identitet og professionelle autoritet i udviklingen af den

studerendes lærerrolle som samfundsfaglærer i grundskolen. Begrundelsen for, hvorfor det kan være nødvendigt at sætte fokus på ovenstående i et fagdidaktisk perspektiv i samfundsfag på læreruddannelsen, er bl.a., at de lærerstuderende i samfundsfag på baggrund af tilknytning med skolens praksis har erfaret, at lærerrollen har indflydelse på elevernes faglige, sociale og personlige udvikling. Lærerrollen i samfundsfag har derfor medvirkende indflydelse på, hvordan eleverne udvikler deres demokratiske dannelse, så eleven kan forholde sig kritisk og reflekterende over for samfundsudviklingen og kunne begå sig som samfundsborger i et demokratisk samfund jf. fagets formål.

På læreruddannelsen i Danmark er de lærerstuderendes praktikperiode blevet en mere integreret del i fagene. Derudover får de lærerstuderende på læreruddannelsen ved VIA University College i Nørre Nisum og Holstebro mulighed for at møde og blive en del af lærerprofessionens praksis ud over praktikperioderne. I samfundsfag får de lærerstuderende mulighed for at samarbejde med både elever og samfundsfagslærere i grundskolen i arbejdet med Teaching Lab. Teaching Lab er et læringsrum i grundskolens praksis, hvor de lærerstuderende får mulighed for at undersøge og eksperimentere med f.eks. samfundsfagets undervisningsmetoder og koble teori og praksis sammen i samarbejde med lærerstuderende og undervisere på læreruddannelsen samt med grundskolens lærere og elever i skolens praksis (VIA University College, Teaching Lab, 2016).

Når det derfor er relevant at undersøge, hvordan den fagpersonlige identitet udvikles som lærerstuderende i samfundsfag jf. ovenstående undersøgelsesspørgsmål, så skyldes det bl.a., at de lærerstuderende i forlængelse af det fagpersonlige progressionsspor både skal have indsigt i og kunne udvikle deres egen lærerrolle i udviklingen af deres faglige og personlige autoritet. De skal ligeledes kunne forholde sig reflektivt i arbejdet med deres egen lærerrolle i udviklingen af deres professionelle identitet og autoritet som lærer i lærerprofessionens praksis. De lærerstuderende uddanner sig i flere forskellige af grundskolens fag i mødet med skolens praksis, derfor består deres lærerperson i, at de skal kunne navigere i flere forskellige lærerroller, ud over lærerrollen som samfundsfagslærer. Det betyder, at de skal kunne navigere i de forskellige fags begreber, metoder og vidensgrund-

lag i mødet med grundskolens praksis. Når de lærerstuderende i samfundsfag uddanner sig med tæt tilknytning til lærerprofessionens praksis, så skal de igennem uddannelsens progressionsspor udvikle sig fra at være lærerstuderende i samfundsfag til at kunne indtage lærerrollen som samfundsfaglærer i grundskolens praksis. Denne udviklingsproces består af forskellige trin, hvor de lærerstuderende får mulighed for at reflektere over deres erfaringer af egen lærerrolle i udviklingen af den fagpersonlige identitet i samfundsfag. Helt grundlæggende opnår de lærerstuderende det samfundsfaglig vidensgrundlag inden for fagets teori, metoder og videnskabsteoretiske discipliner og kompetenceområder som lærerstuderende i samfundsfag på læreruddannelsen. De lærerstuderende får indsigt i forskellige fagdidaktiske retninger med tilknytning til samfundsfagets fælles mål, kompetencer og vidensgrundlag i grundskolen. Ud over det faglige vidensgrundlag, som de opnår erfaringer og undervisningskompetencer i, så skal de lærerstuderende forholde sig reflekterende over deres egen lærerrolle som samfundsfaglærer i grundskolen. Det er lige præcis denne proces, der er interessant at undersøge, for hvordan forholder man sig reflekterende over sin egen lærerrolle i samfundsfag, når der endnu ikke er udviklet et sprog for, hvordan man som lærerstuderende forholder sig refleksivt i arbejdet med sin egen lærerrolle og fagpersonlige identitet som samfundsfaglærer i grundskolen.

Samfundsfag er i Danmark en af udskolingsfagene i grundskolen og et større fag på flere af de gymnasiale uddannelsesinstitutioner. Samtidig ser man, at de samfundsvidenskabelige uddannelser også fylder mere på de videregående uddannelser og på arbejdsmarkedet. Når der i Danmark er meget begrænset forskningsbaseret viden om samfundsfaget som undervisningsfag og udviklingen af den lærerstuderendes lærerrolle og fagpersonlige identitet, så er det derfor nødvendigt at undersøge og diskutere dette ud fra et fagdidaktisk perspektiv i samfundsfag på læreruddannelsen (Besand 2023).

I praktikperioden har jeg observeret mine lærerstuderende, og her ser jeg behovet for, at den lærerstuderende får viden og et sprog for, hvordan man underviser i samfundsfag, og hvordan den studerende kan træde ind i rollen som samfundsfaglærer i en 8. eller 9. klasse i grundskolen. Viden og et sprog for, hvordan de skal forholde sig refleksivt over for deres egen lærerrolle og i udviklingen af den fagpersonlige identitet i samfundsfag. Hvor-

for kan lærerrollen så være nødvendig at undersøge og forholde sig til i et fagdidaktisk perspektiv i samfundsfag?

Ifølge den danske skoleforsker Louise Klinge, så har lærerens relation til og med eleverne indflydelse på elevernes engagement, motivation og deltagelse i undervisningen. Klinge argumenterer bl.a. for behovet for udviklingen af lærerens relationskompetence. Lærerens relationskompetence har indflydelse på, hvordan læreren udtrykker sig igennem kommunikative evner, og på, hvordan lærerens nærvær er til stede i klasserummet. Klinge argumenterer samtidig for den samhörighedsunderstøttende undervisningspraksis, hvor lærerens kropssprog, stemmeføring og den omsorgsetiske relation har indflydelse på lærerens udtryk og nærvær i klasserummet (Klinge 2016). Ifølge Klinge handler det om, at læreren viser interesse for den enkelte elev, udviser respekt og om, at læreren værdsætter elevens engagement i undervisningen. I den samfundsfaglige didaktik fylder begrebet omkring lærerrollen i mindre grad, selvom der dog findes forskningslitteratur på området.

De lærerstuderende uddannes til, hvordan de underviser i faget samfundsfag i grundskolens praksis, men det at være samfundsfaglærer i grundskolen handler ikke udelukkende om at kunne sit fag, det handler også om den professionelle autoritet i lærerrollen og den lærerperson, som udskolingseleverne møder i klasserummet i samfundsfag i grundskolen. Mette Pless, lektor ved Center for Ungdomsforskning på Aalborg Universitet, har bl.a. undersøgt unges motivationsorienteringer (Jensen & Behrendt 2016). På baggrund af undersøgelsen mener Pless, at lærerens rolle i klasserummet har en afgørende og central indflydelse på elevernes motivation i grundskolen. Læreren er ikke bare en person, der kan undervise i sit fag, men eleverne oplever faget igennem den lærer, de møder i klasserummet. Derfor vil lærerens professionelle autoritet og den fagpersonlige identitet få indflydelse på den lærerperson, eleverne møder i samfundsfag. Læreren bliver et såkaldt "*filter*" imellem elev og fagets indhold, og derfor får lærerens person også indflydelse på de stemninger, der skabes i klasserummet (ibid.).

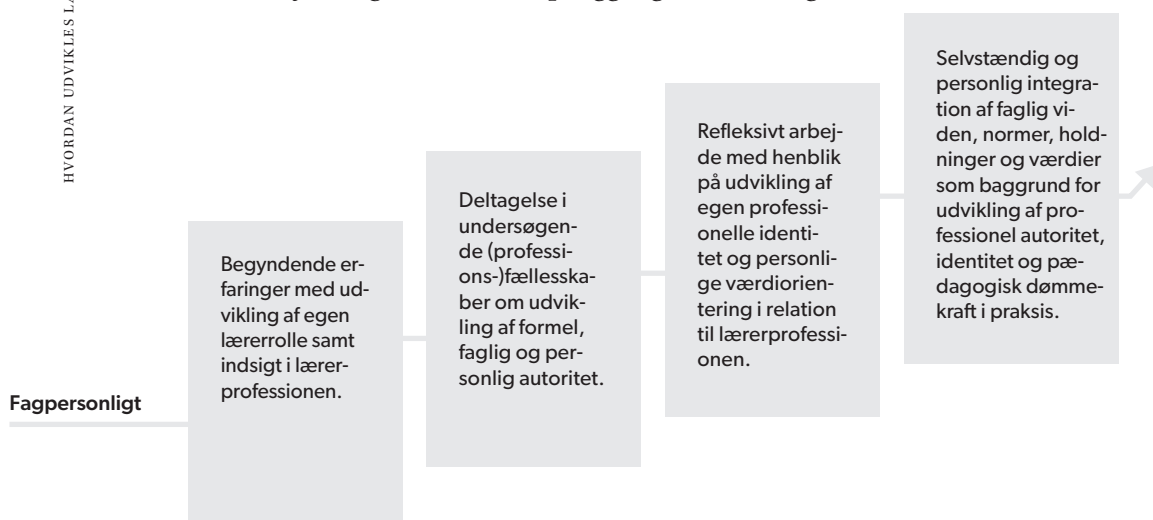
Dette begrundes årsagerne til, hvorfor jeg indledte artiklen med det fagdidaktiske spørgsmål: *Hvordan kan lærerpersonens udtryk og nærvær, som f.eks. kropssprog, de kommunikative evner og den omsorgsetiske relation have indflydelse på udviklingen af den fagpersonlige identitet i samfundsfag?*

Udviklingsprojektet

Udviklingsprojektets fagdidaktiske problemstilling er undersøgt som en del af et LULAB-udviklingsprojekt, jeg har udarbejdet i samarbejde med Per Nygaard Thomsen, lektor i matematik ved VIA University College, læreruddannelsen i Nørre Nisum og Holstebro, samt lærerstuderendes og skolens praksis i løbet af en treårig periode. LULAB står for ”*Læreruddannelsen som udviklingslaboratorium*” (VIA University College, Udviklingslaboratorier, 2019-2023). Baggrunden for undersøgelsen er, at lærerstuderende igennem uddannelsen skal udvikle deres faglige og personlige autoritet, som man kan se i figur 1.

De skal ligeledes som beskrevet tidligere i udviklingen heraf arbejde reflektivt med deres professionelle identitet som samfundsfagslærer i relation til lærerprofessionen og med tilknytning til lærerprofessionens praksis i forlængelse af progressionstrin 3 og 4 (VIA University College, Almen studieordning, 2024). På den baggrund har jeg udgivet følgende artikel, ”*Lærens udtryk og nærvær – Lærerstuderendes udvikling af professionel identitet og autoritet i den pædagogiske praksis*” (Thomsen og Fernando 2023).

Efter udgivelsen har jeg præsenteret udviklingsprojektet med udgangspunkt i den fagdidaktiske problemstilling ved NOKSA 2024 (The Nordic Conference in Social Science Education) med overskriften, *Udfordringer for undervisningen i samfundsfag i en tid med forandringer og krise/Challenges of social science education in times of change and crisis*. Oplægget gav anledning til at

diskutere nye fagdidaktiske tilgange og retninger i udviklingen af samfundsfagsdidaktikken i undervisningsfaget samfundsfag på læreruddannelsen i Danmark og flere andre nordiske lande. I forlængelse af oplægget ledte den fagdidaktiske problemstilling frem til spændende diskussioner og dialoger om, hvordan vi som læreruddannere udvikler de lærerstuderendes fagpersonlige identitet i et fag som samfundsfag ud fra et samfundsfagsdidaktisk perspektiv i de nordiske lande.

I arbejdet med udviklingsprojektet har jeg i samarbejde med de lærerstuderende i samfundsfag på læreruddannelsen udvalgt tre begrebspar og i den sammenhæng udviklet et sprog, som indeholder et handlingsorienteret grundlag, de lærerstuderende kan tage udgangspunkt i, når de skal reflektere over deres egen lærerrolle som samfundsfaglærer i grundskolen. I undervisningen på læreruddannelsen har de lærerstuderende haft mulighed for at reflektere over, hvordan de udvikler deres fagpersonlige identitet i samfundsfag. De har arbejdet med Louise Klinges ph.d.-afhandling med udgangspunkt i de teoretiske begrundelser og empirisk materiale samt samfundsfagsdidaktik. De lærerstuderende i samfundsfag inddrog deres egne oplevelser, observationer og erfaringer fra praksis fra deres tidligere og nuværende praktikperiode i samfundsfag, heriblandt deres fag- og almen-didaktiske viden, og kom med deres forslag til, hvordan de i forbindelse med deres praktikperiode fremadrettet kan udvikle deres fagpersonlige identitet i samfundsfag. På den baggrund har de udvalgt tre begrebspar, som vi ser illustreret i figur 2.

Figur 2. De tre begrebspar: Lærers udtryk og nærvær i klasserummet i samfundsfag. Kilde: VIA University College, 2023.

De lærerstuderende i samfundsfag har inddraget de tre begrebspar i deres praktikperiode med det fokus at udvikle deres udtryk og nærvær i klasserummet. Lærerens udtryk handler om at se og anerkende eleven ved at respondere anerkennende over for elevens svar. Det kunne f.eks. være i klassedialogen eller i de politiske debatter i klasserummet, hvor eleven får mulighed for at udtrykke sig med udgangspunkt i elevens egen livsverden (hverdagssituation), men også i den faglige dialog i klasserummet, hvor der er fokus på at skabe sammenhæng med det faglige indhold i samfundsfaget. *Lærerens udtryk* har indflydelse på, hvordan den lærerstuderende kommunikerer, hvilken stemmeføring den lærerstuderende har, og hvordan læreren bruger kropssproget i klasserummet. Ifølge de lærerstuderende handler det om at kunne vise overskud og være omstillingsparat, fordi klassedialoger, gruppesamarbejde og de forskellige undervisningsaktiviteter i samfundsfag kan været præget af uforudsigelighed. De lærerstuderende oplever også væsentligheden af kunne rumme elever med forskellige behov, forudsætninger og socioøkonomiske baggrunde. Derfor mener de, at det ikke kun handler om faglighed, men at det også handler om at kunne vise personligt overskud. Det handler om at kunne tilrettelægge og gennemføre en undervisning i samfundsfag, hvor de også kan tage hensyn til elevernes forskellige læringsforudsætninger i klasserummet.

De lærerstuderende i samfundsfag kan være meget optaget af deres egen faglighed, og derfor forbereder de sig på at kunne tilrettelægge og gennemføre undervisningen med udgangspunkt i det faglige indhold i praktikperioden. Udfordringen kan dog være, at de ikke som en del af planlægningen gør sig overvejelser om eller reflekterer over deres lærerrolle, altså om hvordan de udtrykker sig over for eleverne, når der i samfundsfagsundervisningen bliver gennemgået et emne, en opgave, eller når læreren vil indlede en klasserumsdialog eller politisk debat. F.eks. har det betydning for elevernes deltagelse, hvis lærerens kropssprog virker mere lukket, eller den lærerstuderende føler sig utryk i selve klasselokalet foran eleverne. Det kan få den lærerstuderende til – helt ubevidst – at sende eleverne nogle udtryk, som viser, at den studerende er utilpas i lærerrollen, fordi vedkommende kan være nervøs, usikker eller være angst for at fejle. Det kan samtidig gøre eleverne utrygge, usikre eller umotiverede, og derfor kan de være mere tilbageholdende over

for at engagere sig i klassedialogen eller i klassedebatten. Når den lærerstuderende indtager klasserummet, skal de derfor arbejde med deres udtryk i form af kropssprog, kommunikation og adfærd i klasserummet. Derfor bliver det andet begreb *Lærerens nærvær* relevant at dykke ned i. Ifølge Klinge, så har den omsorgsetiske relation betydning for, hvordan man som lærerperson er nærværende i klasserummet. I den omsorgsetiske relation handler det om at udvise empati, og at læreren er i stand til at aflæse og sætte sig ind i elevens behov. Det at være imødekommende over for eleverne i klasserummet i samfundsfag handler nemlig også om skabe struktur og rammer for eleverne for at tage hensyn til elevernes forskellige læringsforudsætninger og at skabe et trygt læringsrum for eleverne. De lærerstuderende i samfundsfag foreslog på baggrund af dette begrebet *lærerens nærvær* med forståelsen af, at læreren udviser imødekommenhed og interesse for eleven. Det handler også som lærer om at gribe eleven i de situationer, hvor de kan have svært ved en opgave, eller når der opstår konflikter. Det kan være situationer, hvor eleverne er umotiverede eller oplever, at der kan være udfordringer i gruppesamarbejdet.

En anden måde at være nærværende på er at være imødekommende over for eleverne i pauserne, f.eks. ved at spørge ind til dét, eleverne interesserer sig for, være nysgerrig og møde eleverne igennem den uformelle dialog ved at få indblik i deres livsverden, hverdagsoplevelser og fritidsinteresser. Det at være imødekommende handler også om, at læreren åbner sig op for eleverne, som derved kan skabe et mere ligeværdigt forhold mellem eleven og lærer i klasserummet. Det betyder samtidig, at den lærerstuderendes lærerrolle i den givne undervisningssituation har indflydelse på de stemninger, der er i klasserummet. Hvis vi derfor dykker ned i begrebet *Stemninger*, så handler det først og fremmest om, hvordan lærerens følelsesmæssige reaktioner er i klasserummet. Oplever eleverne læreren være smilende og glad eller irritabel og vred, så får lærerens følelsesmæssige reaktioner indflydelse på de stemninger, der opstår i klasserummet. Ud over at sætte fokus på lærerens følelsesmæssige reaktioner, så handler det for de lærerstuderende om at kunne sætte sig ind i elevernes følelsesmæssige behov. Ifølge Klinge kaldes dette for mentaliseringsevnen, hvor lærerstuderende kan møde forskellige situationer, der kan påvirke deres følelsesmæssige reaktioner, både i form af glæde, men også i

form af frustration, vrede eller hidsighed. Disse helt almindelige følelser er fuldstændig menneskelige, og det ligger naturligt i dét at være og fungere som menneske, men ifølge Klinge kan disse følelsesmæssige reaktioner præge stemningen i klasserummet. Derfor skal man som lærer være opmærksom på sine følelser for at kunne regulere dem i klasserumssituationen. Det kan være, at man som lærer oplever, at der er nogle elever i klasserummet, som ofte er umotiverede, også selvom man som lærer har gjort meget for at gøre undervisningen relevant og meningsgivende for eleverne (Klinge 2016).

Ifølge Mette Pless kan der være forskellige begrundelser for, hvorfor nogle elever er mere umotiverede end andre. Her må læreren ifølge Pless forstå baggrunden for, hvorfor de er umotiverede, i stedet for at skælde ud eller give udtryk for, at eleven aldrig foretager sig noget og derfor skal engagere sig mere i undervisningen. Ifølge Pless kan begrundelsen være, at eleven i virkeligheden synes, at det, der foregår i undervisningen, er for svært. Det kan betyde, at eleven sidder med en mere tilbagemættet med en umotiveret attitude. Eleven kan frygte at opleve endnu et nederlag ved at spørge om hjælp eller opleve ikke at kunne mestre opgaven. Eleven har brug for at opleve at kunne lykkes, og her kan lærerens rolle, i form af lærerens udtryk og nærvær ved f.eks. at være nysgerrig på eleven og sætte fokus på elevens styrker, få indflydelse på elevens motivation og deltagelse (Jensen & Behrendt 2016).

Når de lærerstuderende i samfundsfag arbejder med deres lærerrolle i form af udtryk og nærvær, som de har gjort i forbindelse med deres praktikperiode, og hvordan disse har indflydelse på stemninger i klasserummet, så har de fundet ud af at ved at sætte fokus på disse tre begrebspår i refleksionen over deres egen lærerrolle, så kan lærerrollen få indflydelse på elevernes motivation, deltagelse og engagement i samfundsfag. I undervisningen i samfundsfag er der flere eksempler på, at eleverne skal have tilegnet sig et vidensgrundlag i forståelsen af de samfundsmæssige forhold, og på, hvordan disse forhold gensidigt har indflydelse på individets og elevens livsverden og hverdagsliv. Derudover skal eleven også udvikle nogle faglige kompetencer som f.eks. at

”Eleverne skal selv have muligheder for at afprøve forskellige synspunkter, og der skal være plads til at diskutere og tage stilling til, hvad et demokratisk samfund betyder og indebærer (...). Det er læreren og skolens ansvar at sikre, at åndsfrihed og ligestilling respekteres, samtidig med at klassen kan være et åbent forum for forskellige holdninger.”

(Børne- og Undervisningsministeriet 2019)

Der er derfor behov for, at lærerstuderende i samfundsfag udvikler deres fagpersonlige identitet og lærerrolle igennem deres udtryk og nærvær, så de skaber et klasserumsfællesskab og stemninger i klasserummet, hvor eleverne oplever, at der er tryk at være, og hvor de føler, at læreren udviser respekt, anerkendelse og er lydhør over for elevernes forskellige synspunkter, holdninger, behov og læringsforudsætninger.

De lærerstuderende i samfundsfag har således arbejdet med disse tre begrebspar i forlængelse af deres praktikperiode. På den måde har de lærerstuderende været medudviklere på disse tre begrebspar med det formål at udvikle et fagsprog for, hvordan de lærerstuderende forholder sig reflektivt over for deres egen lærerrolle i udviklingen af deres fagpersonlige identitet i samfundsfag i tilknytning til skolens praksis. De lærerstuderende i samfundsfag og matematik har i forlængelse af processen indsamlet empiri i form af didaktiske nærbilleder og videooptagelser af deres undervisning, som de efterfølgende fik mulighed for at analysere ud fra de tre begrebspar. De har ligeledes præsenteret deres didaktiske nærbilleder og videomaterialer i fællesskabet med de studerende på hver deres hold. Det vil sige, at de lærerstuderende i samfundsfag har præsenteret deres didaktiske nærbilleder og videomaterialer for de andre lærerstuderende på holdet. Det blev gjort skiftevis i de enkelte grupper, sådan så de fik feedback af de andre lærerstuderende på holdet, samt et sprog for, hvordan der kan arbejdes videre med den fagpersonlige identitet i samfundsfag i det fagpersonlige progressionsspor på læreruddannelsen.

Konklusion

På baggrund af LULAB-udviklingsprojektet har det været muligt at benytte undersøgelsen, det empiriske materiale og begrebssættet til at opnå et begyndende sprog for, hvordan jeg

som læreruddanner fremadrettet kan arbejde med disse trin med inddragelse af de tre begrebspar i samarbejde med de lærerstuderende og de studerendes praktikperiode, når praksistilknytningen fremadrettet integreres i fagene med den nye læreruddannelsesreform.

Dermed kan udviklingsprojektet med de tre begrebspar bidrage til at diskutere, hvordan vi fremadrettet udvikler den fagpersonlige identitet for lærerstuderende i samfundsfag i de nordiske lande ud fra samfundsfaglige didaktiske tilgange.

Litteratur

- Almen studieordning, Læreruddannelsen i VIA (2023). *Læreruddannelsen i Vestjylland, Nørre Nisum og Holstebro. Almen studieordning*. <https://www.via.dk/-/media/VIA/uddannelser/padagogik-og-laring/laerer/dokumenter/noerre-nisum/studieordninger/2023/studieordning-læreruddannelsen-i-vestjylland-norre-nisum-og-holstebro.pdf>.
- Besand, A. m.fl. (2023). *Hvad er god politisk dannelse*. Columbus.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2019). *Samfundsfag Faghæfte*.
- Jensen, S. M. & Behrendt, M. H. (2016). *5 former for motivation*. EVA – Danmarks Evalueringsinstitut. <https://eva.dk/Media/638537004500160215/Bilag%20-%205%20Former%20for%20motivation.pdf>.
- Fernando, N. & Thomsen, P. N. (2023). "Lærerens udtryk og nærvær – Lærerstuderendes udvikling af professionel identitet og autoritet i den pædagogiske praksis." I VIA University College (2023). *Læreruddannelsen som udviklingslaboratorium for god undervisning – Fremadrettet perspektiver på didaktikker og praksisser i Læreruddannelsen*.
- Klinge, L. (2016). *Lærerens relationskompetence: En empirisk undersøgelse af, hvordan lærerens relationskompetence viser sig i interaktioner med elever og klasser i almenundervisningen i folkeskolen*. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.
- Komischke-Konnerup, L., Iskov, T., Rohde, L. & Skibsted, E. B. (2020). *Lærerens professionelle autoritet: arbejdsrapport fra LLN*. <https://www.laereruddannelsesnet.dk/wp-content/uploads/Laerers-Professionelle-Autoritet-nov-2020.pdf> Henvisning fra teksten (Komischke-Konnerup m.fl., 2020).
- Uddannelses- og Forskningsministeriet (2024) *Politisk aftale om en ny læreruddannelse*: <https://ufm.dk/uddannelse/videregaende-uddannelse/overblik-over-det-videregaende-uddannelsessystem/professionsbacheloruddannelser/laereruddannelsen/Reform-af-laereruddannelsen/ny-laereruddannelse>.
- VIA University College (2023). *Læreruddannelsen som udviklingslaboratorium for god undervisning – Fremadrettet perspektiver på didaktikker og praksisser i Læreruddannelsen*.
- VIA University College (2019-2023). *LULAB – Læreruddannelsen som udviklingslaboratorium for god undervisning – kriterier kort baggrundsteori og eksempler på projekter 2019-20*. Læreruddannelsen i VIA.
- VIA University College (2016). *Teaching Labs – Eksempler på praksissamarbejde i læreruddannelsen i VIA*. VIA Læreruddannelsen.